नं० ४४३२ — घ

जातिविवेकः

पत्राणि १३ (त्रयोदशानि)

नं० ४४३२ - घ
जाति विवेकः
पत्राणि १३ (त्रयोदशानि)

सं० ४४३२

पार्थ्र्ररात्र

वेद पंचानन स्य पुस्तकं

त्र्यवाडी पद्मनाभस्य

त्रि० शिवनामस्य०

त्रि० उदयरामस्य

1

॥ ॥श्रीगणेशायनमः॥ ॥अथविश्वंभरखाक्षशाखात्।सत्यलोकाधिपोदेवोब्रह्मावैचतुराननः।आद्येकृतयुग
स्यादौनिविष्टःकमलासने।दृष्ट्वाप्रजापतिंसर्वेदेवाहैत्याश्चराक्षसाः।ऋषयःखाद्ब्राह्मणाःजज्ञेक्षत्रियावाङ्क्त
स्तथा।ऊरुद्वयात्ततोजज्ञेवैश्याश्शूद्रांश्चपादतः।आहूयविश्वकर्माणंब्रह्माकमलसंभवः।आगत्यविश्वकर्मा
वैनमस्कृत्यस्वयंभुवे।अहमत्रागतोब्रह्मन्ब्रूहिकिंकरवाणिते।ब्रह्मोवाच॥ ॥भौमाःस्वर्गीयायथासर्वमासस्कृ
उतथैवतान्।उद्यानानिविमानानिभवनानिदिवौकसां।यत्रदुर्गाणिवाप्यश्चकवचाद्युद्धानिच।वाजिकर्माणि
वासांसिचित्राणिविविधानिच।मृद्दरुहेमकुप्याद्धिधातूनांविक्रियाःस्मृताः।यद्यप्यदपिविश्वस्मिंस्तकृत्यमहाम
ते।विश्वस्यकार्यसदसद्रूपवैनिरवद्यतः॥विश्वकर्मोवाच॥यदुक्तंभवताब्रह्मन्वेद्म्यहंत्वत्प्रसादतः।दिविमर्त्येषुमे
ज्ञानंशिल्पमात्रस्यविद्यते।नसंतिकर्मकर्तारोमर्त्यलोकेविशेषतः।कथंतत्कर्मसिद्धिःस्यात्तन्मेब्रूहिपितामह।ब्रह्मो
वाच॥ ॥चातुर्वर्ण्येसमुद्भूताःप्रतिलोमानुलोमजाः।तेष्वप्यथयेजाताजातायेचाप्येतत्समुद्भवाः।तांस्त्वंज्ञात्वायथावच्च १
तत्कर्माणिनियोजय।यथानहीयतेकिंचित्कार्यंजगत्पते।इत्यादिष्टोविश्वकर्माब्रह्मणाशिल्पिनांवरः।नवा

विधिं तथा चक्रे मर्त्यलोकमुपेत्य सः॥ वर्णसंकरजाश्चैव मिश्रवर्णाश्च थैव च। सकुंडगोलका दृष्टा इति लोमानुलो
मजाः॥ वर्णाद्वर्णोपगमाज्जातास्ते वर्णसंकराः। जाता ये ज्ञात्य वर्णेभ्यो मिश्रवर्णाः प्रकीर्तिताः॥ स्त्रीषु चैतासु पुं
भ्यो ये जातास्ते वर्णबाह्याः स्मृताः॥ तेषां जात्युक्तकर्माणि पृथक्केनाकरोत्तदा॥ विष्णुर्हि विश्वकार्यार्थं तेषां वै जीवनाय
च॥ ततः परस्त्रियां उत्पन्नौ द्वौ सुतौ कुंडगोलकौ॥ पत्यौ जीवति कुंडः स्यान्मृते भर्तरि गोलकः॥ कुंडगोलकनामानौ किंचि
न्म्यनौ द्विजातिभिः॥ सद्योजातवपुः पुराणपुरुषो तत्पुरुषोऽपि शांतात्मवानीशानोऽपि च पश्चिमागमपरः पुण्योऽपि हृत्सं
तरः॥ वामादक्षिणतां गतो मखपतिर्दक्षाध्वरध्वंसकृद्देवासुरैरितं प्रमेव सकलं यस्तं नमामीश्वरं॥ यां वीनां सविद्या
मंदो न वेद्यापि विद्यां येषु रः इच्छाज्ञानक्रियारूपां वंदे तच्छक्तिमंबिकां॥ ब्रह्माणो यं स्वयं चैव मेतिरा हप्रपंचतः॥ मजेतमा
द्यं पुरुषं वर्णानामादिकारणं॥ नारायणात्मतो मातुरीश्वरस्मामसंज्ञकः॥ लहारिया नंवा पुत्रे प्रत्यंडपुरवासिनः॥ च
वारस्तनया राजन्सामराजस्य विश्रुताः॥ विश्वनाथो महादेवो भानुर्लक्ष्मीश्वरस्तनः॥ संख्यावानथ संख्योशः द्विश्व
नाथो गुणब्रजैः॥ निवासः श्रीसरस्वत्यो रूपौदार्यकलाश्रयः॥ वसिष्ठान्वयसंभवः सत्पुत्रः श्री विश्वनाथः कलोद्या
सर्वशय मद्गाकृतिपरः कितव विद्यं महत्ता तस्माद्धाडीश्वरः कलासुकुशलः पापड्ववंतङ्गवोगोपीनाथकविः क
रोति समनुगं जातौ विविवेकं स्फुटं श्राचारे व्यवहारे स्वप्रायश्चित्ते विशेषतः॥ ज्ञात्वा जातिविवेकं च द्विजः पर्षत्तमर्हति॥ ब्र

ह्मक्षत्रियविट्शूद्रा वर्णाः पू... जातेषां धर्माः पृथक् ख्याताः त्रयः सर्वे द्विजातयः। वर्णेभ्यो ये समुत्पन्नाः
प्रातिलोम्यानुलोमतः। तान्प्राणिनः प्रवक्ष्यामि नामकर्मविभेदतः। वर्णिनां स्त्रीषु ये जाता जारजाः प्रथमे मताः। पर
स्परं विवाहेषु जातास्तथापरे। मौंजीबंधादिलोपेन ते त्रिधा संप्रकीर्तिताः। आनुलोम्येन वर्णानां षड्भवंति नराः
क्रमात्। प्रातिलोम्येन षड्वेद्या इति द्वादश भेदतः। एते द्वादश मिश्राः स्युश्चतुर्वर्णैर्विमिश्रिताः। तेस्तुरष्टाद्वयो भेदाः षष्टि
र्द्वादश संयुता। हताश्चेषष्टि ततसंख्येः षड्विंशाद्वत संख्यया। भेदाः संकरजातीनां बहवः संमताः परे। तेषां भेदाश्च भेद्याश्च
प्रभवंति कलौ युगे। असंख्याता जायंते तावत्कुं कः प्रगल्भते। वर्णतः कथिताः काश्चित्सर्वसंकरजातयः। तासां
नामानि कर्माणि धर्माधर्मौ ब्रुवे स्फुटम्। याज्ञवल्क्यः। तिस्रो वर्णानुपूर्व्येण द्वे तथैका यथाक्रमं। ब्राह्मणक्षत्रियविशां
भार्याः स्वाः शूद्रजन्मनः। मूर्द्धावसिक्तो वष्ठश्च निषादो ब्राह्मणः क्रमात्। माहिष्योग्रौ क्षत्रियतोऽनुलोमाः करणो विशः।
इत्यनुलोमषट्कं। आयोगवश्च क्षत्ता च चांडालः शूद्रसंभवाः। विशो मागधवैदेहौ नृपात्सूतो विलोमजाः षट्। इति प्रातिलोमष
ट्कं। तथा च मनुः। विप्रा मूर्द्धावसिक्तस्तु क्षत्रियायां विशः स्त्रियां। जातोऽम्बष्ठश्च शूद्रायां निषादः पार्शवोपि वा। माहिष्योग्रौ
प्रजायेते विट्शूद्रांगनयोर्नृपात्। शूद्रायां करणो वैश्याद्विन्नास्वेष विधिः स्मृतः। ब्राह्मण्यां क्षत्रियात्सूतो वैश्याद्वै
देहकः स्मृतः। शूद्राज्जातस्तु चांडालः सर्वधर्मबहिष्कृतः। क्षत्रियामागधं वैश्याच्छूद्रात्क्षत्तारमेव च। शूद्रादायो
गवं वैश्याजनयामास वै सुतं। माहिष्येण करण्यां तु रथकारः प्र... असत्संतस्तु विज्ञेयाः प्रतिलोमानुलोमजाः

राम २

ब्राह्मो दैवस्तथैवार्षः प्राजापत्यस्तथासुरः।गांधर्वो राक्षसश्चैव पैशाचोष्टौ कस्यहाः।याज्ञवल्क्यः।चत्वारो ब्राह्मणस्याद्याः शस्त्राणां
धर्वराक्षसौ।राज्ञस्तथासुरो वैश्ये शूद्रे चांत्यस्तु गर्हितः।इत्यष्टौ विवाहाः।औरसः क्षेत्रजश्चैव दत्तः कृत्रिमस्तथा।गूढोत्पन्नापविद्धौ च
कानीनश्च सहोढजः।क्रीतः पौनर्भवश्चेति दश पुत्राः प्रमद्दिताः।इति दश पुत्राः।ज्ञेयाः षोडश संस्काराः कायस्थ जननासुरा।द्विजस्तु
त्यजानां च मया प्रोक्ताः पृथक् पृथक्।अथ जातिविवेचनं।श्री पुष्पशेखरा नाम ब्राह्मणेन तु संगता।सा सूते तनयं सोपि भोजको माग
धाभिधः।सूर्यस्य जारस्तस्यास्या स्पष्टता स्तु जनकस्ततः।न तेन पितृवत्कार्याः क्रियाः सर्वा विशेषतः।इति भोजको मागधः।तस्य मागधजा
ते कन्यका विप्रसंगता।तत्पुत्रः शाश्वती कश्च कथितो देवलाभिधः।प्रतिमाः पूजयेद्विप्रो रसो शक्त्यादिविवर्जितः।सपर्याजनिता
त्तासां द्रविणात्तस्य जीवनं।अपांक्तेयो ह्यसौ ज्ञेयो वर्णत्रयबहिःकृतः।तथा च मनुः।देवार्चनपरो विप्रो वित्तार्थी वत्सरत्रयं।असौ
देवलको नाम सर्वकर्मसु गर्हितः।स्पृष्ट्वा देवलकं चैव सवासा जलमाविशेत्।वाडवा।क्षत्रिया विप्रसंयोगाज्जातो मूर्द्धावसिक्तकः
राजन्यः क्षत्रधर्मेणाप्यधिकः सप्रकीर्तितः।मूर्द्धावसिक्तः।राजन्यः।ब्राह्मण्यां क्षत्रियात्सूतः प्रातिलोम्येन जायते।क्षत्रियाणाम
सौधर्मं किं तु मे हृत्यशेषतः।किं चित्तत्तज्जातिभ्यो न्यूनता तस्य जायते।गजबंधनमश्वानां वाहनं कर्म सारथेः।वैश्यधर्मेपि स्तत्र
नाधिकारः कथंचन।सूतः सारथी।वैश्यः स्त्री द्विजसंश्लिष्टो वष्टः स्यादनुलोमतः।अन्येष्वा वैश्यजातिभ्यो षट्कर्मण्यधिकः स्मृतः।नर
वाजिगजानां च चिकित्सा तस्य जीविका।अंबष्ठः।वैद्यः।वैश्यायां क्षत्रियाज्जातो माहिष्यस्त्वनुलोमतः।अस्याधिकारनिरतस्तु तुः षष्ठ्यांगको
विदः।व्रतबंधादिका सस्य क्रियाः स्युः सुकुलाविशः।ज्योतिषं शकुनं शास्त्रं स्वरशास्त्रं च जीविका।ज्योतिषी।क्षत्रिया मागधं वैश्या ज्ञा

नयामास देवसुतं। स बंदीजन इत्युक्तो ब्रह्मवंशादिवर्जितः॥ शूद्रेभ्यो ऽधिकः किंचित्स्याज्जीवनमुच्यते। कथालंकारगद्यादिषड्भाषासु वि
शारदः॥ गद्यपद्यादि चित्राणि विरुदानि महीभुजां॥ वंदीजनः॥ माहिष्येण करण्यां तु रथकारः प्रजायते। नैवोपनयनं तस्य शूद्रधर्माद्ब
हिःकृतः। वर्त्तनं शिल्पवृत्त्या च लोके शिल्पस्य शास्त्रवित्। वर्द्धकिः। शूद्रां शयनमारोप्य ब्राह्मणश्च कथंचन। जनयेद्यश्च धर्मेण तस्य पा
रसवः स्मृतं। महाशूद्रः स विख्यातः शूद्रेभ्यः किंचिदुत्तमः॥ सुवर्णकारस्य तत्रेह स्नानं चोक्तं पवित्रकं। शोभनं चेत्स्वधर्मेण तस्यापा
सुवर्णकारः॥ माहिष्यस्त्री ब्राह्मणेन संगता जनयेत्सुतं। आभीरस्त्वाभीरीमिति तं विधिरब्रवीत्। तेषां स्त्री वसेद्धोषु बहुशस्यजलान्वि
तं। अश्मजितं गोमहिष्यादि पोषयेद्गणवारिणा॥ दुग्धं दधि घृतं तक्रं विक्रीणीत धनाय च। शूद्रेभ्यो हीनता धर्मे तस्य सर्वत्र विश्रुता। गो
ली॥ विप्रः संस्काररहीनश्च व्रात्यतामधिगच्छति। ब्राह्मण्यां तस्य यः पुत्रो भूर्जकंठः स हि स्मृतः। भूर्जकंठः। ब्राह्मण्यां भूर्जकंठाच्च सुत
स्त्रावर्त्तको भवेत्। आवर्त्तकः। ब्राह्मण्यावर्त्तकाभ्यां यः पुत्रः स कटधानकः। ब्राह्मण्यां कटधानेन सुतो सो पुष्पशेखरः। पुष्पशेखरः
वेश्मवोलोकला पाट्यां भूर्जखंडादयस्तथा। उक्ताश्च चाराः सर्वतः क्रमात्। तेषां कर्माणि वक्ष्येऽहं जीवनाय विशेषतः। वर्ण्यो हि हरिहरौ तेषु गी
तगाथाप्रबंधकैः। चरितैर्देशभाषाभिर्गीयते ज्ञातिकास्मृता। लोकाचारात्स्मृता ह्येषां शूद्रधर्मो न हि क्वचित्। भूर्जकंठादिधर्मः॥
शूद्राक्षत्रिययोः पुत्रात्क्रूरकर्मेति गीयते। शस्त्राभ्यासकुशलः संग्रामकुशलो भवेत्। तयाभ्यासजीवनः स शूद्रधर्मा
स्वपालयेत्। राजपुत्रः। उग्रा मागधसंयोगाज्जातः कंतलकालिषः। स नापित इति प्रोक्तः क्रूरकर्मविधानकृत्। श्मश्रुकर्त्त
नकश्चैव नखकृंतनकोविदः। वृत्त्यानया ग्राममध्ये तिष्ठेद्वर्णेषु सेवकः॥ नराणां नापितो धूर्तः शूद्रेभ्यो ऽधिकः स्मृतः॥ ना राम ३

पितः। मनुः। शूद्रकन्यासमुत्पन्नो ब्राह्मणेन न संस्कृतः॥ अपरो नापितः प्रोक्तः शूद्रधर्माधिकोपि सः॥ ना
पितः। स्मृत्यां। या वर्त्तिशाली वृत्तेर्ज्ञात्वा वृत्तिं यमैथुनात्। पुत्रः सम्यक्कल्पकः शूद्रधर्मविधायकः। स कु
र्याद्द्विजपुत्राणां शस्त्रशास्त्रकुशलान्वितं। तेभ्यो लब्ध्वा तु हत्यर्थं स्ववर्णे मल्लपालयेत्॥ राजगुरुः॥ क्षत्रि
णीकलसंयोगाज्जातो मल्लाभिधः परः। लब्धापोष्यावर्णास म्यग्बलदर्पेणगर्वितः॥ राज्ञां कौतुकमुत्प
दानि युद्धेन धनार्जनं। कुर्यात्स्ववृत्तिनिपुणः शूद्रधर्मानशेषतः। मल्लः। वैश्यधर्मेण शूद्रायां योजा
तो वैतालिकाभिधः॥ चारयोः सा च पितन्वेन्मृतो वृषलः धर्मतः॥ राज्ञां च ब्राह्मणानां च गुणवर्णानतत्परः॥
संगीतं कामशास्त्रं च जीविकास्य विश्रुता। वैतालिकः। नटो वा। माहिष्यव स्त्रिया सूतं वैदेहाद्यं प्र
सूयते स कायस्थ इति प्रोक्तस्तस्य कर्मविधीयते। लिपीनां देशजातानां लेखनं सम्यगाचरेत्। गणाक
लंबिचित्रं च बीजपाटीविभेदतः। इत्यात्मया वर्त्तनं स्यात्कायस्थस्य विशेषतः॥ अथ मः शूद्रजातिस्थः पं
च संस्कारवान्न सो। कायस्थः। द्विजानां षोडशैव स्युः शूद्राणां द्वादशैव हि। पंचैव मिश्रजातीनां संस्का
राः कुलधर्मतः॥ गर्भाधानं पुंसवनं सीमन्तं जातकर्म च। नामकार्यं निष्क्रमणमन्नप्राशनचौलके। मौंजी
वेदमहानाम्नी महाव्रतमतः परं। उपनिषद् गोदानं समावर्त्तनं [illegible]
[illegible] विवाहः। पुत्रकाम्यसंस्का

राः षोडश स्मृताः। वेदव्रतोपनयन महानाम्नी महाव्रतं। विना द्विजश्च शूद्राणां संस्कारा नाममंत्रतः। अक्ष
रपालयमादौ स्यात्स नाम करणं परं। अन्नप्राशनचौले च विवाहः पंचमः स्मृतः। चातुर्वर्ण्यस्य सेव्या हि
लिपिलेखनसाधनं। क्षत्रकार्यः शिल्पिकर्म तज्जीवनमुदाहृतं। शिखां यज्ञोपवीतं च धोत्रमार्कं मंत्रसा
स्पर्शनं देवतानां च कायस्थाद्यो विवर्जयेत्। निरंतरं तीर्थसेवा सन्यासो मंत्रसाधनं। देवताराधनं ध्या
नं तेषां पापावहं परं। तथा च मनुः। जपस्तपस्तीर्थसेवा प्रव्रज्या मंत्रसाधनं। देवताराधनं चेति स्त्री शूद्र
पतनानि षट्। संस्कारश्च न स्त्री। ब्राह्मण्यां वैश्यजनिता वैदेही तिनिगद्यते। सा यं गता ब्राह्मणेन छत्रपं
जनयेत्सुतं। तस्या छत्रधरो राज्ञां लोके वारी तिकथ्यते। समस्तेषु च कर्मेषु कुर्यात्पानीय विक्रयं। त
स्यैवं ह्नीविका प्रोक्ता शूद्रधर्मी न हि किंचित्। छत्रधरः। द्विजशूद्रासमायोगात् निषादी च निसा भवेत्।
स निषादी द्विजतः सूते तनयान्कोष्ठिकाभिधान्। तद्दोलावाहकाराज्ञां विशेषात्तद्गतागतिः। द्वा
गला वाहकास्ते स्युः कोवडीवाहका मताः। कहारा इति लोकेषु गर्दभेरुपजीविनः। विक्रयश्चै
धनानां च तेषां धर्मा न केचन। काहारः। द्विवेणी कन्यका वैश्यजा नयामास वंदिनी। सा वंदिनी हि
जा सूत मंगुलावडिका भिधं। नगरग्रामदेशस्य भुग्नस्थाचो गत्रराधिपं। स द्विपेद्दुंधनागारे द्विजेनां ५

हरितिमान्नकः। तावडीया। वैश्यायां द्विजसंभूता कन्यकां वैश्यकाजिष्यां। सा तत्वं स शूद्रा द्विजान्निषिद्धा जनयेत्
न यं रहः। स कांसार इति ख्यातः। स तु तं कालिकां यजेत्। कांस्यपात्राणि चित्राणि रचयेज्जीवनाय सश्र
द्धया मेलयेत्सर्वत्र स्थितिरस्य विधीयते। कंसारः। शूद्रात् क्षत्रियायां जातो वनितायां विधान का। ब्राह्मणाज्ज
नयेत्सुत्रमा हन्त्रं कुंभकारकं। सशूद्राद्वैश्यापत्ते घर्मे घटयेन्मृन्मयपात्राणि घटान्। आहुन्तः कुंभकारः। शूद्राद्वैश्य
घयोः पारशवीसंज्ञा तु जायते। सा शूद्रेण क्षत्रियायां तु वैश्यायां वैताम्ब्र कुट्टनां संसर्ग सह कांसारैः कुर्यात्स तु
विशेषतः। घट्टनं ताम्रपात्राणां तस्य धर्मो वर्णजीवनं। शास्त्रे कालान्तरे तु स कोलोके तांबटसंज्ञकः। तांब
ट। ब्राह्मण्यां जायते वैश्यात् यो सो वैदेहकाभिधः। शुद्धान्तरक्षणं राज्ञां कुर्यादनुपसंहितः। सामान्यवनि
तावोष्मतां सां नाटीच जीविका। तस्योक्तः शूद्रधर्मो ण्णनाधिकारो स्ति कर्हिचित्। पण्यांतनानां राशांच कुर्या
त्संगीतादि स्त्रियाहृष्या जीविका शुनाहोवं निश्रियः संगतो विटः। स एव नासां प्रायोग्यो नान्यकां नो पितस्य
तिः। चतुःषष्टिकलानां कामशास्त्रं तदुपजीवनं। नारतः। वेदं गांधर्वशास्त्रं शिल्पं कविता व नृत्वं तौर्यत्रिक
घूतास्त्राकुन्तवादम्पुरच नाष्ट्यं चित्रं च लोवे चकानाना रलवुराणालेख्यपुष्पङ्गी मातृभाषा लिपिप्रज्ञाना
टककेलि इति तु गुणाश्चेत्तास्य सामुद्रिकं। शय्याभोजनमुष्टिमर्दनविभूषा वकसेवेङ्गित ज्ञानं नर्मस्तुतरी

5

सन्तारथ्यंकृतिःसौख्येषु भोगेषुधीः।जागांजारिविधाक्रिमेंरिपुरथारवेलोनाश्रीर्वंसुपत्रदुर्गारामकृ
तिःपशुद्विपस्तनत्कारःशिल्पाचार्यश्च॥इतिवर्त्तुःषष्टिकलाःसुगंधवनितावस्त्रश्रीततोद्रूलभोजनांश
घ्याचभोजनंचैवभोगाष्टकमुदाहृतं।हलत्रिणीशूद्रसंयोगेत्रारंजनयेत्सुतं।निषादइतिविख्यातःस
र्ववर्णबहिष्कृतः।शूद्राचारविहीनश्चपापर्द्धिनिरतःसदा।वागुरापाशपाणिश्चमृगवंधनकोविदः।अ
रण्यपशुजातीनामंतकश्चवनेचरः।कोधाविततोमांसवृत्त्यातथाजीवेत्सुदेहि।चंडापापर्द्धिकांकुर्या
द्रात्रोविस्मयकारिणीं।द्विधापापर्द्धिरस्योक्तायोग्यभूचारिणामिह।निकृष्टमक्षनःक्रत्वावनमिष्टोस्व
हवयेत्।पारधीविप्रादजिपयोर्जातोमाहिष्यइतिगीयते।समाहिष्योनिषादस्त्रीसंगमाज्जनयेत्सु
तं।मालाकारमसौलोकेमालाकारःप्रकीर्त्तितः।कुसुमानिसदाकानिवर्द्धयेच्छनहृद्यः।सहीनःशूद्र
धर्मेभ्यःसम्हेमसकेप्रभुः।मालीब्राह्मण्यांक्षत्रियात्सूतःसंजातइतिकीर्त्तितः।ब्राह्मण्यामपिवैदेही
वैश्याज्जातेतिविश्रुता।वैदेहासूतसंयोगात्सुतंसूतकस्सः।लेत्यादीनांचतुर्णांचपाकंकुर्याद्यथा ५
विधि।अन्नानामष्टयोगेनमांसस्यानकमेदतः।रसैःस्वादुतलवणतिक्ताकोषणकषायकेः।वात
पित्तकफादीनांत्रयोपचयकारकैः।शूद्रधर्मानभिकृतःसूपशास्त्रविशारदः।पार्वतीनलभीमानां २

मनोज्ञुपरिनिष्ठितः।।गुणस्यकथिताजीविकातेनकर्मणा।सुवाराच्छूद्रादायोगवीजातावैश्याया
मिसिक्कला।ब्राह्मण्यांवैश्यजनितःसचवैदेहकःस्मृतः।।आयोगवीसावैदेहान्मैत्रेयंजनयेत्सु
तं।स्याद्गुणःसमयेनित्यंघंटावादनतत्परः।प्रबोधंनागराणांचकुर्यान्मंगलगायकः।।ललितांवै
रवींगायन्ध्वनंसातस्यजीविका।ढोंकणोकारा।द्विजवैश्यासमायोगाज्जातांबष्ठपुरस्थिका।ब्रा
ह्मण्यांजायतेवैश्यायोसौवैदेहकाभिधः।।सांबष्ठाजनयेत्सुतंवैदेहाद्वेनसंज्ञकं।तोषवृजी
विकातस्यकथितासहरिभेत्वलतेपनं।वेनः।।वंडावलिकारुः।वैश्यःशूद्रधर्मरहितोन्यस्तत्राष्टधर्मे।
लाघवी।वैश्यात्क्षत्रियसंयोगान्माहिष्याजायतेसुता।क्षत्रिण्यांवैश्यसंयोगाज्जातोसौमागधा
भिधः।।सामाहिष्यामागधाच्चशुद्धमार्गिकसंज्ञकं।जनयेत्तनयंसोपिशूद्रधर्मविनाकृतः।।गीतंचतु
र्विधंवाद्यमन्यसेव्जीवनायच।मार्दली।शूद्रादायोगवीजातवैश्यकन्यासमुद्भवा।आयोगवी
सासैरंध्रीकायस्तज्जनयेत्सुतः।सहीनःशूद्रजातिभ्यःसेवांकुर्याद्द्विजातिषु।पादयोःक्षाल
नंतेषांभक्षिकाणांप्रसाधनं।अभ्यंगंस्नानंचैवचंदनेनानुलेपनं।मृगनाभेश्चाभ्योगंशृंगाररच
नेनवा।आजीवस्तस्यसंप्रोक्तःस्त्रीचसैरंध्रिकाभिधा।।लिपिकरस्थानः।षष्टिकलाविज्ञानसेवनी।

प्रसादनोपचैस्तु रासेरंभ्री । लक्ष्मणान्तेना । मर्दनी । येरंभी । विप्राद्रूद्रां सम्भुत्पन्नो नरः पारसवापिद्यः । स
एवस्यान्निषादो वलोके व्यापारविष्कृतः । उग्राच्छूद्रां समुत्पन्नाद्दत्त्रियादेवके वलाव । स्नाग्यानि षाद
संयोगाजांधिकं जनयेच्छ्रुतं । सच्छूद्रवर्मेरहितो द्विजानां लेखहारकः । देशांतद्देशांतरं गच्छेछीघ्रच
रणवेगतः । साजीविका च विहिताजांधिकस्य विशेषतः । पावणा शैवाः पाशुपताश्चैव महाव्रतप
रास्तथा । उर्घाः कालमुखाः प्रोक्तोमेदाये तेलपस्विनः । शैवाः पाशुपताश्चैवतपोधर्मपरायणाः । स्त्र
रूढपतिता स्त्रेष्कः शूद्रापण्यंगतारताः । तेन्न स्तान्य श्चसंजातोन स्कांकुरहतीरितः । सजरान्सस्नचा
रश्च शिवलिंगं च पूजयेत् । तौ बूलमस्त्रतात्वयंगावः दित्रातिशाकिनी । शिवामप्रातिलिंदंत्तमन्य
त्किंचिमक्षितः । जंडीयांतदितिरव्यातंतेनतस्पोहजीवनं । धारयेच्छिवनिर्माल्यं न कथा लोभात्र धारयेत्
नस्त्रराान्नरकं गच्छेद्रूषणात्रैवपूढधीः । गुरवस्तु दत्त्रिणीशूद्रसंयोगान्त्रतारंजनयेच्छ्रुतं । उग्राच्छूद्रां
समुत्पन्नात्त्रत्रियादेवकेवलात् । तन्तुरुस्राचजनयेन्नेमकं तनयं द्विजो । स हीनः शूद्रधर्मेभ्यो
हारस्त्राश्चजीवनं । हारवठेकोम । ब्राह्मण्यां वैश्यजनिताजातावैदेहिकामता । विप्राद्वैश्यांगना
जातोंबष्ठत्पत्तिधीयते । सा वैदेही स शालिवः । नृत्यकर्त्तासगीतज्ञो दश्या ६२

देशांतरं व्रजेत्तानासाप्यवाहृत्य चिरणास्यस्वयं पुवा कुशीलवः। वारणाः क्षत्रियाणां वैश्यसंयोगाज्जाता मागध
धिकानुस्मा वैश्यशूद्राः समायोगाद्वेदघोषावाजिषः। मागधायोगवाभ्यां च रकुंशः इति जायते। सवर्णकात्यो
धर्मेषु सम्यक् संगीतको विदः। कांतानां नृत्यशालासु नृत्यं लास्यं च शिक्षयेत्। जीविकातस्य कथितातालद्वयं
नृत्यकारणात्। नटो वा। श्रीमीरनृधिकाभ्यां योयाप्यधर्मेणाजायते। शराणां कंकपत्रैश्च रचना तस्य जीविका
निर्मेउलकः। सेत्वारा। कायस्थजातेर्वनितां मालाकारोत्तिकामयेत्। तस्यां यस्तेन पुत्रः स्यात्स्यमालाकर इति
स्मृतः। कांसारके भुरजये ह्येदंतकपालिकां। सहीनः शूद्रधर्मेभ्यो मणीन्विरचयेत्सदा। स्फाटिकाछारदादं
धकुर्यात्तद्धस्य जीविका मणियारुः। वरात्तु। क्षत्रियांतनयां वैश्याज्जनयामास वंदिनी। सा वंदिनी द्विजास्तु
तनयं मंगुसंज्ञकं। समंगुः कुंभकारस्य महिलां याचिकामयेत्। तस्यां च जनयेत्पुत्रं स नवेक्षालनजानिषः। सही
नः शूद्रवर्णेभ्यः पर्णवल्लीविधायकः। तांबूलवल्लीसंभूतं दक्षं तस्येह जीवनं। वान्हेतां वोली। क्षत्रियामल्लसंयो
गाद्भिलोव इति जायते। सहीनः शूद्रधर्मेभ्यो जीविकास्यागमर्दनं। मर्दनी। भिलोवः क्षत्रियां गच्छेज्जनयेत्
टसंज्ञकं। हीनो सो शूद्रधर्मेभ्यो नाटकानि समभ्यसेत्। कोल्हाटिकः स एवोक्तो वक्रनृत्यादिविश्रुतः। अन्यः
कोलिकः। कुर्याद्वस्त्रानि चत्वारि रिंकिक यार्थे सर्पतनं। अत्र विक्रयतो लब्धं तेइनं तस्य जीवितं। ठवणा वै
श्यधीवरेण ... या जाता साकरिणी ... करणी वैश्यपुंसंयोगात् स शूद्रधर्मेभ्यः शाद्वलेगाश्चपाल
येत्। यत्र यत्र भवेद्कल्यं तत्र तत्र विशेषतः। गोचारी। ब्राह्मणो गायको लोके सर्वेभ्यः वहतीरितः। आ

ज्ञातो वस्त्र
संकीर्णो हीनः

९

7

श्रेसकस्थानाख्ये विप्रस्त्रीग[illegible]टपानः सप्रसूतांकामलोपछिगछति। नयोर्जायते पुत्रः सद्योगलि
कसंज्ञकः। सहीनः शूद्रजातिभ्यः कामलाद्रस्तयेवसः। छागलान्योभनंज्ञातंतस्य तजीवनंस्मृतं। मंगुःता
वडिकस्त्री। छागलिकः। सेलिकी। मंकुसेरंध्रयोरंध्रयोर्जातः शप्पापालकसंज्ञकः। जातहंसतनेराजाशय्या
कर्मणि योजयेत्। मंगुतावडिकन्यकासेरंध्रोमर्दनी। सेजवलु। कर्मचांडालवनिता पुष्पशेखरसंज्ञिता। जनये
यंसुतंसोपिख्यातोमंडलकाभिधः। पुगलंपुतकानां सर्वे योज्योमहीभुजा। आखेटकपरोप्यस्य प्रोक्तं जीवन
मुच्यते। कर्मचांडालवनिता अंडस्त्री। पुष्पशेखरोगायको ब्राह्मणी पूणकठा। वेश्यस्त्री शूद्रसंयोगाद्द्योग
वकसंज्ञकः। सशूद्राद्धीयते धर्मपापात्पोघकर्मकृत्। सकुर्यात्कुट्टिमां भूमिं चूर्णेनासेहजीवनं। आयोगवः पाथर
डु। इष्टारा। चूनाडा। वंदिनी शूद्रसंयोगाज्जातः सिंदोलिकाभिधः। चतुर्वर्णविहीनस्सर्मजिघ्रांरंगकारकः। नित्य
रंगेनवासांसि चित्राणि रचयेत्सदा। हस्तलेख्यं विवितंच हिमालदंगसाधनं स एव सूत्रिकः स्यात्। कर्त्तरी सूचि
काजकः। सिंदोलवाराद्वा। सूचिकः। सिंपा। निषादकन्यका शूद्रसंगाद्धेजनयेत्सुतं। सकोशीकः कुक्कुटक इति
प्रोक्तो हि संज्ञकः। हंकशाला प्रसर्वत्रभाणकानां विधायकः। जीवनायापरं त्वाप्येनामं त्यजेः समलांत्रजेतू। धा
तवः। स्वर्णतारंताम्रनागोवंगकांस्यं वर्तीलाकं। मुंडांतमष्टमं लोहं कांस्यारंपंचकं त्रिधा। उपलोहं त्रिधा प्रोक्तं मंडूरं लोहकिट्टकं। शृणं तिवद्धुनंकेविड
पलोहं चतुर्थकं। पंचकं पंचलोहं च लोके पंचरसः स्मृतः। अंत्यजाः मडुकाः। [illegible]रजकश्चर्मकृच्चैव नटोबुरुड एव च। कैवर्तमेदभिल्लाश्च सप्तैते अंत्यजाः स्मृ
ताः। निषादकन्यका पापर्द्धिकन्यका। टांकसाली। योमागधी क्षत्रियायां जातउल्मुकसंज्ञकः। सलोहकर्मणा जीवेडुल्मकश्चांत्यजातितः। ब्राह्मणी ७
यविट्शूद्रवर्णेभ्योहीनएवसः। लोहकार इति ख्यातो लोह[illegible]कतांसंयोगजर्षियोगरत्नाशस्त्रविधायकः। शस्त्राङ्गुल्लं घट्टमतंसमवहतश्चो

...कोधिया।वानुदेहि[illegible]पूर्वणः।प्रमाणमंगुलस्योक्तं शतिंशद्य।दिकर्मसु।[illegible]मीशायोर्वैरं तत्सकार्यन्यथासुभं।लोहकारः।उग्रवै
देहिकायोगाज्ज्ञातोमंत्रषसंज्ञकः।रजकोवर्णतोहीनः प्रथमश्चात्य १

४ जेष्ठवावस्त्रनिर्णेजनंकार्यादात्मवृत्त्यर्थमेवसः।उग्रोराजश्चवैदेहःसावासी।रजकःश्वपचपारसवीत्वंयो
जातोमौष्कलिकामिधः।वहेदसौतैलयंत्रमुत्तमस्वात्यजातितः।जीविकास्यसमुद्दिष्टाशुद्धतैलस्यविक्रयः
तिलहिंसायंत्रस्वाकार्यानात्यापसंभवः।अतोमौष्कलिकोनिंद्यंनिवास्योनगराद्बहिः।तथाचस्मृतिः।तै
लयंत्रेषुयंत्राणांयावच्चक्रःप्रवर्तति।तावत्कर्मनकुर्वीतशूद्रजात्यपतितस्यसः।तैली।स्थकारस्यवनितासा
योगवसमागता।सूतेयंतनयंसोपिसूत्रधारइतीरितः।जायाजीवस्यशैलूषोनाट्यशास्त्रविशारदः।जन
मंडलिकादीनिशस्त्राणिरचयेत्सदा।लोकविस्मयकारीणिवमेत्सनगराद्बहिः।स्यावतारःकर्तव्योनाट्ये
नट्टपसंसदि।चतुर्विधैरंगहारैर्देशभाषागमस्तवैः।रथकारु।वाढेश्चायोगवःपाथरडु।सूत्रधारः।कुक्कु
टस्येहवनिताकुंभकारेणसंगता।तस्याःसूनुःसविख्यातःकरविंदस्तिस्मृतः।कौशेयानिसवस्त्राणिरच
येदात्मवृत्तये।तुल्योसावत्यजातीनांस्वधर्मंसतुपालयेत्।कुक्कुटवनिताःकसानिकस्य[illegible]।करवि
दः।पाटोलिकारोसगतावेनवनिमावन्नकेनयद्वारहः।तस्यांशावरकालिख्यः[illegible]लोकसंमतः।सह्री

नष्टंत्यजातिभ्यः शुचिवासो विषयकः। वनवनिता नगश्री। आवर्त्तो वैश्यवो ब्राह्मणो गायकः। शावरः शा
रः माली। आभीरकुक्कुटाभ्यां यो जातः सोपि स्मसंज्ञकः संकुर्यान्न सरीणांहि वमनान्यात्मछन्नये। तद्दोपरी
त्याद्यो जातो नीलीकर्त्ता स कथ्यते। कुक्कुटः पूर्वव्याख्यातः आभीरः दुग्धविक्रयकर्त्ता। सोपिरः। कोशटा।
नीलिकर्त्तावि। मार्गानायितयो जाति यो सौ सांखिल्यसंज्ञकः। हीनः सगुह्यकेशानां कुर्याद्वपनमंजसा।
जलौकासुं वक्ष्यमाणिरक्ता कष्टौषध्यो जयेत। वातपित्तकफादीनां विकारेषु यथाक्रमं। लोमवपनं गृहस्थु
धर्मेष्वंकं मतुना। यथा। लोमानि वरहस्थानि सर्वाण्येवं विवर्जयेत। मंगलाचारयुक्तः स्यात्प्रयतात्माजिते
न्द्रियः। मार्गमार्दलिकस्पृश्री। शांखिल्यः तैरिवाः। जातो मैत्रेयश्शुक्रेयणो जाधिकायां तु यः सुतः। आसो
वधुलसंज्ञो ज्ञाधमः सर्वासु जातिषु। स्ववर्णकारविपणे हत्वा हेमसमपश्यति। मैत्रेयः प्रातर्मंगलगीतय
गायकः। जाधिकः धावणा वधुलकः। जाराः निषादनारीसंयोगात्पौष्टिको जनयेत्सुतं। सर्पांश्च लक्षं ८
ज्ञो हि शाणसूत्रविधायकः। कर्त्ताचिगोणिपद्दानां जीविकातश्चतद्धनं। निषादनारी पापधिक्किष्ठी। पोष्टि

कोटोलावाहकः।पांशुलिकःभामठीऔरभ्रंछागालीस्तूषेभृज्जकंठाह्वियंतमः।कुर्यादौर्णपटंशिश्रानेमे
षाणांचैवपालनं।मानमोलासाहः।मेषाक्षशिविधाज्ञेयाश्चोलिकाजटिलाश्चते।शोणवर्णाश्रथानाद्येस
मवंविमहीतले।तस्थोयंडोविकाप्रोक्तातदनेनविशेषतः।छागालीछागरक्षकःस्याडोभृज्जकंठोवैश्यवोगा
यकोब्राह्मणः।औरभ्रः।धणिगाराः।आवर्तवनिताःसूतेक्षेमकादवगुडकः।समहायुरितिख्यातस्तद्वाहनतत्प
रः।तेषांतुपालनंकृत्वादधिदुग्धस्यविक्रयं।तद्वृत्त्येणास्ववान्नर्थोलोकतःसकर्हैकरः।आवर्तोवैश्यवोगा
यकः।तस्त्री।क्षेमकोहाररक्षकः।महाशुः।कहैकरः।आवर्तवनितासूतेमह्लाडोमिकसंज्ञकं।सद्वारोदक
मानीयवध्राकेदारखंडके।तज्जातलवणंतस्थडीवनंभुविसुश्रुतं।रोमीकः।लोणाराः।वैश्यपड्डीशूद्रसंयोगा
ज्जीताःयोगविकालिधा।आयोगवाब्राह्मण्यांधिग्वणस्यसमुद्भवः।सचर्मणाश्चपर्याणंयश्चाशोमश्वक
ल्पयेत्।तद्वृत्त्युच्यडीविकातस्थविहिताश्चोकविश्रुता।अश्वानांपालकराः।सोपिकर्तुंविज्ञासयथार्हति।ओंयो आ
मवीछिद्रंसंभवोधिग्वणः।मोचनो।आयोगवीपाद्यराटस्त्री।कारावारीयदानारीवैदेहाज्जनयेत्सुतां।स

मेदःसंज्ञःकथितस्तत्स्पोत्यःफा[illegible]जावकः।वातंअग्रेवाडवेषःसच्चरेद्दरण्येहन्वापर्वती।कारावरीकोलि
कश्री।वैदेहःशय्यापालकं।तयोःमेदःगोञ्जा।आयोगवीपारसवाभ्यांयस्याल्कैवर्त्तुका।भिक्षः।महीन्
म्न्त्यजातिभ्योजालस्वीकृत्यसर्वतःमत्स्यान्जलचरांश्चान्यान्हत्वात्येदात्मवृत्तयेनाद्यंत्वर्मश्चर्वाननद्यांव
र्षासुवाहयेत।नदीमुत्तारयेल्लोकांस्तेभ्यश्चत्वेदनंततः।आयोगवीपाथरखी।पारसवःस्वर्णकारः।तयोः
कैवर्तः।ढीवरा।विप्रःस्वीकृत्यसन्यासमारूढपतितोभवेत।ब्राह्मणीकामयेदंडाद्यतस्याङ्गनयेत्सुतं
सदोलःकर्मचंडालोद्गस्पर्शोत्यातंकमहत।वापीकूपतडागानांश्चवहानांचसर्वशः।खननंजीवना
र्थायुतस्यप्रोक्तंविशेषः।दोलः।ॐ गुड्डा।जातोनिषादवीर्येणशूद्रायांपुल्कससंज्ञकः।अन्त्यजानांच
सहस्त्रोधर्मेषुविविधेष्वच।आरण्यपशुघेनहन्तिस्य स्यात्मपोषणो।श्येनपापर्द्धिकात्तस्यकथिताक
विसंमता।मानसोल्लासात्श्येनजातयोद्विमा।यथा।शाशिवाजालिवान्लग्जाज(को — गाणस्तथा
त्यवाणावेसराश्च्वाप्तथायमलकच्छिका।रेधिकाश्चमहालावाः।श्येनानांजातयश्चिमाः।पुल्कसः ९

कोलीनिषादधिग्वणीजातःआणीकारीवराभिधःस्महीनस्त्वंत्यजातिभ्योऽजीविकातस्यचोच्यतेऽग्या
मदंशगत्राणिनिकुर्याद्दिश्वस्यपारवराः।गोचर्मणामहिषाश्चर्मणातस्यवर्त्तनं।धिग्वणीमाविकस्त्री
णिषादःपारश्वी।तयोःकारीवरःश्वामाश।आभीरीविनसंयोगान्मोक्षकलंज्जनयेत्सुतं।असावश्वमेद
सुकःसर्वधर्मवहिष्कृतः।सुराक्षफलाविक्रीया।कुर्यात्तद्धनवर्त्तनं।गौडीपैष्टीचमाध्वीचयेनना।
आभारी।गोलिनिविनोनरःतयोःमौष्कलः।लांकालज्जु।कैवर्त्तीजांघिकाख्यातुज्जातोमगुष्टसंज्ञा
कः।मस्फोटयेद्ब्रखटकाकृत्वाहूणंविशेषतः।तद्धनंजीवनायालमोपिकुर्यान्निरंतरान्नस्पर्शश्चद्य
कर्त्तव्यःकदाचिदपिमानवैः।कैवर्त्तःढीवरः।जांघिकालिखितहारकस्त्री।तयोर्मगुष्टःत्वनाडाधिग्व
णीकुंभकाराभ्यांजातोसौचित्रकारकः।सचित्राणिविचित्राणिलेखयेद्गतमत्सरः।यश्चयाविलखयेत्सो
पिनैवास्यपरिवितिरिक्तः।विक … वर्णवाह्योसौचित्रकारविशेषतः।धिग्वणीमाविकस्त्री।कुंभकारःत
योश्चित्रकारः।भोड्वाकुर्यां … नाह्मस्तेधिग्गरीकिंशुकाभिधांअसावंत्यजइत्युक्तोवंशपात्राउजी

वकः।कुररविंदापयेलूकाखी।। ...योः किंशुकः।तुरुडः वैदेहीतनयं सूते निषादाहिंतुडिकां।सन्ना
नामत्वंजातीनां सधर्मसदृशः ...श्रुताः महासर्पाकरंडेषु क्षिप्त्वा विषधरानबहून्।ताः तैः खेलनंजीविका
स्य सेवस्य स्मृता।वैदेही अंतःउरस्त्रखी।। निषादः पारधी।तयोः अहिंतुडिकः।गारुडी। धियग्गप्ययोगवा
म्यांयोजातोडभस्संज्ञकः।सकुर्यात्शाबगलाः सम्यक्छदश्चापि श्रूरपत्रिकाः।अन्यानि चर्मपात्राणि जीव
नायश्च हेरकाः।अंत्यजातिषु मुख्यो सौ कीर्तितः जातिसंग्रहे।डभरुःडोहरुश्यो निकः कर्मचांडा
लात्सूते दाशवधूः सुतां सकुर्यात् द्विजमेषाणां वधं तन्मांसविक्रयी।तद्वनंजीवनं तस्य सहीनः स्वत्य
जातितः।दाशवधूः धीवरी।कर्मचंडालः उंडु।तयोः शौनिकः।खाटिकश्चाथ वाहिंतुडिकाम्यायोजा
तो घाबीकसंज्ञकः।सकुर्यात् मूषकादीनां हननं भूमिवासिनां।बिलेशयानां सर्वेषामन्येषामपि
धर्मतः।जनेभ्यो याचयेद्वित्तं तेन तद्वर्तनं स्मृतं।निषादधर्मनिरतः कथितो मूषकांतकः।आहि
तुडिका गारुडिकस्त्री।मूषकहंता।घासी।उल्काशस्त्रीपांशुलका स्तुतेयार्यामका।भिधं।कुर्या १९

त्सवुरगादीनांशोधेगौ ववववर्न्नंनं। तज्जीवनंनस्थदिष्टंज्ञसौशां। रिवल्यकर्मकात्व। उल्कशीको
लिकश्री। पाश्चलको। गोणीकर्न्ना। तयोश्चशा। रिवज्यश्च। गुह्यकेशवपतक्तत। पावीस्मिका। का
वाडी। ब्राह्मण्यां। शूद्रवीर्येणजातश्चांडालसंज्ञकश्च। सर्वेषामेवतत्स्यर्शात्सचेलस्नानमुच्य
ते। सर्वस्मन्नगारा। बाह्यः सर्वधर्मवहिः कृतश्च। यवध्याश्चनतेवध्या। विविधैर्यातनाश्च। तैश्चतेषांव
श्चाद्यजंका। राजी। विंकातस्थावस्मृता। चांडालः मा। हारुं। मेहस्थवंशवनितावेनेनसंग
ता। रह्। माश्चतेयवनंश्चन्नंतुरुष्क। सप्तकीर्त्तितश्च। तस्माह्विरिष्टश्चांडालोदयावाश्च। सोति।

निष्ठुरः। घत्यंतोम्लेछदेशज्ञः गोवधोनास्तिशास्त्रतः म्लेछभाषानवक्तव्याशास्त्रैः कंठगतैरपि

तेषांहिनिष्ठुरत्वेनजीवनंसंज्ञकीर्त्तितं। ~~ ष्टातोनिजलिपावविमर्ण ~~ ल्यागाहंतुसुघम

पराः किलतेतुरुष्काः तेभ्यः श्वपाकइहनास्तिपरंवरिष्ठोयः कालपक्वश्चतमस्तिकदापि

मासंयवनंतुरुष्का॥ चंडालश्चपुल्कशीसंगाच्छ्वपाकंजनयेत्सुतं। ग्रामांतरस

नगरकार्य्यमर्हत्यशेषत गोमद्यभक्षनंकुर्यात् ग्रामनिःसरणंवहिः साङ्गीविकास्यकाष्ठि

तासर्वतोलोकविश्रुता। जीवाल्लाभ्यावपन्नौवावाह्यानांसिसंछिकारकः। श्वपाकः। माह ११

रुः। निषादवनिताश्रुतोसूतेचंडालडोंवसंज्ञकं। ग्रामावत्यावमायीति॥ ॥ ॥ ॥

श्मशाननिलयेवसेच्छ्रात्तु रक्षांसकुर्वीतप्रेतानांवृक्षजीवनः॥ —— गृहत्वा काष्ठविक्रयकृत्वसः॥न
स्यपंजीविकाप्रो न्तालोकेतेवासिनःसदा॥इत्यंतेवासी॥जेत्व॥ अंग्रस्यवनितासंगाद्वंडालोजनयेत्सुतं॥
न्दवसंज्ञंसहाजीतिलोलेसर्वेत्रविश्रुतः॥ अश्वोष्ट्रगर्दभानांचरक्षतानांकालयोगतः॥ कुर्याद्विहरणांसे
पिमांसतक्षणजीवनः॥ अंध्रवनितादेशविलागेसि॥ चांडालःप्रसिद्धः॥ तयाघवःहोडियामाय॥
मद्जायुवतीसंगाद्वंडलोजनयेत्सुतं॥ समागःश्वपचोलोके स्पष्टपःसाहसकारकः॥ जीविकातस्य
कथितात्थाईगोचर्मरज्जुतिः॥ मदजाकोलिणि॥ मोय॥ चांडलश्वपचस्त्रीणांकावलोहविभूषणं
॥नागवंगककांस्यानांवर्तुलस्पहधावनः॥ वसनंनूर्णपट्टानांतेषांराविप्रचारिणां॥ मांजिष्ठवस्त्रं
स्नहृणंचहोमेयत्स्यवर्वख्यातः॥ नतेषांवसनंयोग्यंकेवलस्यवतद्भवेत्॥ दिवायदातेगच्छंतिनगरंका
र्यगौरवात्॥ सिंवोलीतिसम् [illegible] ज्ञावशेकिताः॥ शौण्डिकाहिंडाह्वामकानांसकरहारकं॥
एवंचांडलपर्यंताब्राह्मणा [illegible] तिः॥ श्वतिलोमपावनोयनस्तुराःसकस्मात्तयः॥तासं

धर्मोहिकर्मणोर्जीवनायपृथक्पृथक्॥ अधुनासंप्रवक्ष्यामिसमूहाल्लोकविश्रुतान्॥ प्रतिलोम्य
अनुलोम्यात्संये मिश्राद्वादशस्मृताः॥ पृथक्केवर्णसंमिश्राः षट्त्रिंशत्सुप्रजातिधाः॥ षट्त्रिंः प्रजाः॥
मणिकाः स्पघरस्वर्णलोहस्पंदनकारकाः॥ सिंदोरसौविरोतनीलीकन्नांकिंशुकशौल्विको॥ पा
शुलः कर्मचांडालोऽष्टमिकोवेधुलस्तथा॥ कुक्कुटश्चाथठठारः श्वपाकोष्टादशः स्मृताः॥ इत्यष्टादश
विख्यातः समूहोलोकविश्रुतः॥ इत्यष्टादशसमूहः॥ मालाकारः शंखकश्चशाल्मलीमिकलस्तथा
कारवाकः पुल्केसश्चश्वपाकः सप्तकाञ्जा॥ सप्तसमूहाः॥ रजकव्याधशैलूषवेणुचर्मोपजीविनः॥
एतेपंचसमूहेषुमध्यमाः परिकीर्तिताः॥ इतिमध्यमाः पंच॥ चांडालः पुल्कसोम्लेच्छः श्वपाकः पति
तस्तथा॥ एतेपंचसमाख्यातामहापातकिनांसमाः॥ मतान्तरं॥ आरामिकोमणिकारस्तंतुवा १२
यश्चलेपकः॥ नापितोदाशकश्चैवषडेतेत्वामध्यमाःशुभाः॥ कारुकोदारुकश्चैवनारुकः कांस्यघ
टकः॥ लोहकारःकुंभकारस्वर्णकारस्तथा [illegible] पंचमहापातकिनस्त्वाहमनुः॥ ब्रह्महामद्यपः

स्तेनश्चैव गुरुतल्पगः॥ एते महापातकिनो यश्चैतैः सह संवसेत्॥ नवधा संकरो यथा॥ एकशय्या
सनं पंक्तिः संभाण्डं पंक्त्यन्नमिश्रणं॥ याजनाध्यापने योनिस्तथा च सहभोजनं॥ नवधा संकरः प्रोक्तो
न कर्तव्योधमैः सह॥ याजनादिचतुष्केण सद्यः पातित्यमुच्यते॥ तत्पूर्वपंचकेनैव त्रिभिर्वर्षैः कृत
त्समः॥ अन्यत्र। संलापस्पर्शनिश्वाससहयानासनाशनात्॥ याजनाध्यापनाद्योनात्पापं सं
क्रमते नृणां॥ उत्तमैः सह संसर्गं कुर्यान्नैवाधमैः सह॥ उत्तमैरुत्तमान्लोकानधमैरधमान्व्रजेत्
॥इत्यादि॥ ॥इति जातिविवेकः॥ ॥भट्टरामेश्वरसुतमाधवेन लिखितं॥ ॥राममरा॥
श्रीः॥ भरद्वाजः॥ सूतके मृतके वापि प्राणायाममन्त्रकं। तथा मार्जनमंत्रांस्तु मनसोच्चार्य मार्जयेत्। गायत्रीं स राम
म्यगुच्चार्य सूर्यायार्घं निवेदयेत्। मार्जनं च न वा कार्यं उपस्थानं न चैव हि। गायत्र्यपि दशवारं जप्या। आपन्न १३
स्याशुचेः काले तिष्ठन्नपि जपेद्दश सो घनोक्तेः। आपन्नः आपद्ग्रस्तः। अशुचिराशौचवान्। अंशातरे
सामर्थ्ये अर्घप्रक्षेपस्यावश्यकः। [illegible] तस्मात्सर्वपितृत्रयोः सन्ध्ययोः कालेरजसा वा [illegible]
नेः